

Сайтът desebg.com публикува рецензията на д-р Росица Чернокожева от Института за литература в БАН на книгата „Доблест и наказание“ – Народният съд и ДС срещу спасителите на българските евреи на Вили Лилков (изд. „Сиела“), чиято премиера бе тази седмица и вече е на книжния пазар. Росица Чернокожева е завършила българска филология в СУ „Св. Климент Охридски“. Магистър към Магистърска програма „Артистични психосоциални практики и психодрама“ – НБУ и Червената къща, психодрама-асистент към Фондация „Психотерапия 2000“. Асистент, д-р в Института за литература на БАН. Работи в интердисциплинарното поле литература, психоанализа и психодрама. Автор е на няколко книги. Текстът е публикуван най-напред в [Портал „Култура“](#)

Книгата на Вили Лилков „Доблест и наказание“ е посветена на знайните и незнайни герои, отдали своята дан за спасяването на българските евреи. На корицата е изобразен трънен венец, асоциациите неизбежно навеждат към трънения венец на Христос и Разпятието. Към увенчаните със същия този венец глави на нашите сънародници евреи, както и на онези, които дръзват да им помогнат, за да ги спасят?

Вили Лилков пише тази книга от десетилетие. Тя въздейства най-вече със силата на фактите. За спасяването на българските евреи е писано много. Като почнем от възхитата и гордостта, че цар Борис и България не предават своите евреи на Германия, и стигнем до обвинението, че хиляди евреи от Беломорска Тракия и Македония са депортирани и загиват.

Истината е може би някъде по средата. Не може обаче да се отрече фактът, че е направено много, за да бъдат спасени тези български граждани. Авторът се стреми да бъде обективен, редейки биографични и житейски факти за знайни и незнайни личности. Да, неслучайно употребявам думата личности, заставайки зад своите съграждани евреи, те ясно заявяват своята гражданска позиция.

Книгата на Вили Лилков има структурата на справочник. В началото авторът се фокусира върху „Еврейският въпрос в България и обществената реакция“ и „Антиеврейското законодателство“. По-нататък следват текстове за около 60 личности, които помагат на евреите в годините на Втората световна война в различни български градове.

Не са забравени духовенството, писателите, ротарианците. В специална глава авторът се спира на народните представители, защитили българските евреи, и тяхната съдба след 9-и септември 1944 г.

Особено силно е въздействието на текста „Писмото на честта“. Тук се разказва как Димитър Пешев представя в писмо от 17 март 1943 г. въпроса за депортацията на българските евреи пред Народното събрание и събира в подкрепа 40 подписа на депутати от правителственото мнозинство.

Писмото завършва с думите:

„Честта на България и нейния народ е не само въпрос на чувство – тя е преди всичко елемент на нейната политика. Тя е политически капитал от най-голяма стойност и затова никому не е позволено да го разпилява без оправдание, което би се споделило от целия народ“.

Подобни силни и достойни думи може да напише само един достоен и културен политик, загрижен за съдбата на всеки отделен човек, гражданин на България, без да различава хората по вероизповедание. И Вили Лилков продължава още малко тази паметна история: „Знаменателни са думите на депутата от Брезник, запасния полковник

За честта на България

Написано от д-р Росица Чернокожева, Институт за литература в БАН
Неделя, 20 Юни 2021 08:13

Александър Симов, който подписва писмото и казва: „Честта на България е спасена!“

Този документален преди всичко, лишен от силни емоции наратив успява да предизвика у нас силно вълнение, преминавайки от история в история. Тъкмо защото се придържа към безпристрастните факти, а те са най-красноречиви, книгата предизвиква у нас силно съпричастие и възхита.

Всички тези българи, посмели да подадат ръка на еврейските си съседи и съграждани, са платили за този свой избор или с живота си, или с присъди в концлагери и затвори, с отнемане на правото им на работа, на жилищата, имуществото, правото на пенсии – с други думи, с един разбит живот. Както е казано и в заглавието на книгата – те са наказани за своята доблест.

И тогава се прокрадва безверието – къде е справедливостта, къде е възмездието, къде е истината? Злото ли добрува? Едва ли. Рано или късно нещата си идват на мястото, излизат наяве, само че понякога това не става в рамките на един човешки живот.

Но остават паметта и споменът, остава примерът, че си постъпил човешки и доблестно, дори пред лицето на смъртта или трудностите. Дори и да си бил наказан за това. Защото, ако я нямаше човечността, нямаше да го има и дневникът на Ане Франк. Светът нямаше да знае какво е саможертва и какво е съпричастност в онези тежки времена.

Книгата се чете на един дъх, стилът на автора е великолепен, текстът е фактологично богат и заедно с това – изключително въздействащ. Изданието е снабдено с много бележки, библиография, снимков материал.

Изключително силни са думите на Исак Гозес в послеслова на книгата: „Човек не знае какво да прави, когато затвори последната страница на тази книга. От една страна, му се иска да започне да я чете отново, от друга, да я затвори завинаги. Но както и да постъпим, тя съществува. И дори и да искаме, не можем да я забравим. Защото според мъдреците: „Толкова знаем, колкото помним!“.

За честта на България

Написано от д-р Росица Чернокожева, Институт за литература в БАН
Неделя, 20 Юни 2021 08:13

И една препоръка от анотацията на корицата, отново думи на Исак Гозес: „И ако някой все още не е убеден, че историята на Холокоста трябва да стане задължителен предмет в българските училища, то нека прочете книгата на Вили Лилков“.